

Dobrá zpráva o průběhu a výsledcích 1. ročníku přehlídky OKNA (O KNihovnických Aktivitách)

Ve dnech 17. – 18. dubna 2012 se v Chrudimi (nebo jak říkají místní: „v Chrudimě“) uskutečnil **1. řádný ročník celostátní soutěžní přehlídky zajímavých a originálních knihovnických besed a pořadů s názvem OKNA (O KNihovnických Aktivitách).**

Vlastní organizace se vzorně zhostila Městská knihovna Chrudim, zejména pak kolegyně **Iveta Novotná**, které se podařilo nejen vytvořit velmi příjemnou, neformální a přátelskou atmosféru, ale promyslet a sestavit harmonogram tak, že program běžel hladce a mezi jednotlivými besedami nedocházelo téměř k žádným časovým skluzům. Uznání patří rovněž učitelkám chrudimských škol, které své žáky přiváděly spolehlivě a navíc si účasti na přehlídce opravdu vážily.

Letošní přehlídka byla zaměřena na besedy pro děti II. stupně ZŠ (6. - 9. tř.), na téma sci-fi a fantasy, s mottem „Fantazie je důležitější než informace“ (Albert Einstein).

Původně bylo přihlášeno 8 pořadů z knihoven Ostrava, Hradec Králové, Chrudim, Most, Kutná Hora, Brno, Havířov a Třinec, ostravská prezentace však musela být nakonec pro nemoc knihovnice zrušena. Někteří pracovali ve dvojicích. Velmi si považujeme toho, že mezi soutěžícími byli také 2 muži-knihovníci!

Z prostorových důvodů byla přehlídka situována nikoliv do knihovny, ale do multifunkčního sálu Spolkového domu s kapacitou 100 diváků. (Sálek byl příjemný, ale pro knihovnickou práci s dětmi pochopitelně ne ideální – jeviště nešlo příliš využít, ovládání dataprojektoru bylo možné pouze z levého zadního rohu sálu, takže účinkující mnohdy řešili neřešitelné: kterak ovládat techniku a zároveň udržovat oční kontakt s dětmi, které k nim seděly z boku, a s diváky, kteří k nim seděli zády...)

V porotě zasedly PhDr. Vladimíra Neužilová (učitelka a lektorka, která se metodicky zabývá dramatickou výchovou), **Nikoleta Zdražilová** (překladatelka, autorka webu www.detiaknihy.cz), **Gabriela Futová** (spisovatelka, knihovnice v Knižnici Pavla Országha Hviezdoslava v Prešově, metodička pro práci s dětmi a mládeží a vedoucí pracovní skupiny zaměřené na práci s dětmi a mládeží, zřízené Slovenskou národní knihnicou v Martině), **Stanislava Najmanová** (vítězka přehlídky OKNA 2011, vedoucí

MěK Hořice) a **Helena Šlesingerová** (předsedkyně KDK SKIP ČR, ředitelka Knihovny města Plzně).

Co porota ocenila? Pořadatelé a porotci poděkovali všem soutěžícím za velkou odvahu, perfektní připravenost, hledání nových cest a inspiraci pro všechny. Všichni víme, že svou roli sehraje téma, improvizované podmínky besedy, děti staršího školního věku, které neznáme a které není snadné zapojit a zaujmout. Ve většině případů děti představované knihy předem nečetly, ale mnohdy znaly jejich zfilmované verze. I proto řada knihovníků pracovala s dataprojektorem a promítala prezentace vč. ukázek z filmů s cílem motivovat mladé posluchače k tomu, aby pak sáhli po příběhu v původní literární podobě. Prezentace byly

pečlivě zpracované, přímo nabitě (možná až přetížené) informacemi a zajímavostmi. Všechny besedy obsahovaly podobné formy (přednáška, rozhovor s dětmi, čtené ukázky z knih, ukázky fotografie autora aj.) a zpravidla zahrnovaly alespoň stručný přehled literatury a autorů žánru sci-fi a fantasy.

Co porotě chybělo? Soutěžící málo využívali techniky vyprávění (mohli si pomoci tím, že by část příběhu převyprávěli a část přečetli). Chyběly zážitkové aktivity s dětmi (děti víc odpovídaly na otázky, nemusely příliš přemýšlet, zapojovat se, spolupracovat), převládala forma přednášky. Porotci by uvítali větší důraz na používání spisovaného jazyka – úkolem knihoven je kultivovat, hovorové přibližování se dětem příliš nefunguje (někteří dotáhli až na hranici podbízení se). Za nejdůležitější je považováno: **čtení, dramatizace, narace** (vypravěčství jako věda dle pravidel a postupů, které fungují a mají účinek) a **jazyk!**

Porotci ani diváci však primárně nečítali na chyby, ale přijeli, aby se nechali inspirovat. **Celkově měla přehlídka velmi slušnou úroveň, každý z účinkujících byl v něčem výborný a zasloužil si ocenění.**

Alespoň telegraficky:

Hlavní cena a Cena diváků:

Městská knihovna Most (Jitka Jílková): Rady Bradbury: Burácení hromu

Beseda zaměřená na povídku R. Bradburyho Burácení hromu ze sbírky *Kaleidoskop* (Odeon, 1989). Rozhovor s dětmi, foto autora, zajímavosti z jeho života, čtení ukázek... Rozdělení dětí do skupin pomocí barevných míčků. Úkolem dopsat konec příběhu, na závěr prezentace družstev. Knihovnice zvolila zajímavou povídku s myšlenkou, nad kterou se dá hodně přemýšlet. Dokázala sestoupit k dětem na jejich rovinu, seděla a dívala se jim do očí. Prokázala velký pedagogický talent, dokázala děti zaujmout a udržet v napětí po celou dobu besedy. Děti osobně zapojila a dala jim hodně prostoru (nejvíce ze všech). Má velmi příjemné vystupování, kultivovaný jazykový projev (mluví spisovně), působí pozitivně (po celou dobu se usmívala). Děti na konci upřímně pochválila a každé odměnila „certifikátem nadějného spisovatele“ na jméno. Pracovala s obyčejnou, už velmi očtenou knihou. Beseda měla velmi lidský rozměr. Dokázala, že méně znamená více.

Cena za kvalitní přednesení tématu:

Knihovna města Hradce Králové (Alice Hrbková): Budoucnost úžasná i děsivá

Beseda zaměřená zejména na život a dílo J. Verna. Knihovnice převlečená za kapitána Nema podávala dětem ruku v gumové rukavici a evokovala představu ponorky Nautilus. Pracovala s nástěnkou, fotografiemi, výstavkou Vernových knih, přednášela, popisovala, četla ukázkou... Děti pracovaly ve skupinách – hra na spisovatele, úkolem vymyslet název a využití pro neznámý předmět - pájku na svařování („molekulátor“, „vrktočuk“, „elektronický klíč“). Dalším úkolem psychohra – kluci jedou na dlouhou dobu do vesmíru a smějí si s sebou vzít jen 3 věci ze seznamu, holky zůstávají doma, ale musí vybrat 3 věci, které si mají vzít jejich partneři (notebook, pes, kniha, foto rodiny, hračka, MP3, deník, oblíbené jídlo, nůž, klíče od domu), potom se všichni hlásí a společně kontrolují, zda se shodli. - Děti si do školy odnesly papír s informacemi o J. Vernovi a literatuře žánru sci-fi a podmořské perly od kapitána Nema (korálky). Knihovnice přednášela s velkým prožitkem. Poselství: sci-fi je příběh odehrávající se v realitě, kterou jsme ještě nepoznali, je v ní něco „jinak“; fantazie je důležitá – posouvá lidstvo kupředu.

Cena za prvotřídní kontakt s dětmi:

Městská knihovna Chrudim (Vendulka Vachová): Inkoustové srdce

Beseda zaměřená na knihu C. Funkeové Inkoustové srdce (Knižní klub, 2005). Rozhovor s dětmi, čtení ukázky, ukázka vytištěných snímků z filmové verze... Úkol pro děti: zavřít oči, uvolnit se, představit si, že právě vymýšlíme nový příběh, promyslet děj, hlavní postavy, zápletku, napsat na papíry. Na konci besedy se k úkolu vrátí – když teď už víme, že myšlenky se mohou zhmotňovat, napsali bychom je stejně? - Knihovnice jako jediná označila děti samolepkami se jmény a oslovovala je jménem. Zvolená kniha je velmi čtivá a kvalitní, avšak zároveň co do děje a počtu postav obsažná a složitá a převyprávění děje trvá dlouho. Knihovnice mluvila velmi tiše. Beseda měla jednoznačně kladné poselství: Nemusíme se bát, nemusíme si zvykat na strach. Strach existuje v naší mysli a můžeme ho myšlenkami ovlivnit. My všichni jsme tvůrci světa, tedy proč si svět dělat ošklivý?

Cena za výstižné přiblížení myšlenek díla:

Městská knihovna Kutná Hora (Zdenka Rytinová, H. Netolická): Tolkienův svět

Beseda zaměřená především na dílo J. R. R. Tolkiena. Dobře připravená přednáška s prezentací – definice, texty, obrázky, ukázky z filmů, čtené ukázky z knih, rozhovor s dětmi, vyprávění... Prolínání žánrů sci-fi a fantasy. Úkol pro děti: kreslit podle pokynů geometrické obrazce („Nakreslete obdélník, rozdělte ho přímkou na dva čtverce...“), potom porovnat výsledky – cílem demonstrovat, jak se lišíme ve své fantazii. Knihovnice se snažila děti motivovat příklady z vlastního života. Pracovala ve dvojici s kolegyní a využila jejich vzájemné stylové odlišnosti (neformální x formální). Vystupováním a jazykovým projevem se snažila pubescentním posluchačům co nejvíce přiblížit. Pokusila se o konfrontaci literatury a skutečnosti (skřeti x fašisté, Dvě věže x „dvojčata“ v USA). Poselství: různí lidé mají ve společnosti různou roli, každý z nás může v životě něco dokázat, ve společenství je síla.

Cena za originalitu:

Knihovna J. Mahena Brno (Miloslav Linc): Harry Potter

Beseda volně na motivy knih J. K. Rowlingové. (Třebaže původní zadání obsahovalo podmínku, že lze přihlašovat besedy žánru fantasy kromě Harryho Pottera, v případě M. Lince pořadatelé učinili výjimku – byl totiž prvním přihlášeným a dlouhou dobu také jediným.) Pomocí Moudrého klobouku (papírové čepice) děti rozlosovány do skupiny-kolejí. Společný zpěv bradavické školní hymny (text na papírcích, každý na vlastní melodii). Zahájení výuky předmětu Dějiny čar a kouzel (povídání o středověku, upalování čarodějnic, alchymii, věštění z ruky - cvičení dle návodu) a předmětu Obrana proti černé magii (voodoo, zombie, duchové, poltergeist). Rozhovor: konfrontace filmů a skutečnosti. Informace o J. K. Rowlingové, příběh inspirace, příběh vydání knih, příběh překladu do češtiny. Ukázka knihy D. Colberta *Kouzelný svět Harryho Pottera* (Albatros, 2002). Konfrontace knihy a filmu (co je výmysl Hollywoodu, co je lepší → kniha!). Děti dostaly za odměnu „Bertíkovy fazolky“ (bonbóny). Knihovnik měl velmi civilní, vtipný a příjemný projev, děti byly zapojeny hned od počátku.

Cena za kvalitní zpracování přednášky:

Městská knihovna Havířov (Tereza Kafková): Ve stínu vědy a techniky... aneb Otcové velkých myšlenek

Perfektně zpracovaná přednáška s prezentací, jejíž příprava si musela vyžádat mnoho času. Průřez danou žánrovou oblastí, vysvětleny rozdíly mezi fantasy a sci-fi, práce s magnetickou tabulí, málo známé zajímavosti ze života autorů, ukázky z filmů. Nabité (snad až přetížené) informacemi. Knihovnice působila energicky a zkušeně, mluvila relativně velmi rychle (aby vše stihla říct). Poselství: na fantastiku se lze dívat různými způsobem – z pohledu vědy, nebo z pohledu myšlenky díla – může obsahovat oprávněné obavy o lidstvo.

Cena za dramatický nápad:

Městská knihovna Třinec (Bc. Martin Čadra, Mgr. Marika Zadembská): TED 2023

Obsahově velmi náročná beseda na motivy knihy BACIGALUPI, Paolo: *Čerpadlo 6* (Plus, 2010) – tento spisovatel je považován za nejtalentovanějšího autora spekulativní sci-fi počátku 21. století. Kombinace promítání, četby a dramatizace. Dva knihovníci rozdělují děti na dva názorové tábory – technokraty a evoluční ontology. Děti se stávají řečníky a hlasitě obhajují svoji představu budoucnosti a své postoje (pro a proti rozvoji techniky a technologií, pro a proti omlazování, rození dětí apod.). Hra: promítání snímků různých předmětů ze současnosti (autodrása, panenka Barbie, lego, šachy, houpací kůň, Hurvínek, chrastítko, Krteček, Kinder vejce apod.) – budou existovat ještě za 10 let? Kdo si myslí, že bude existovat kniha? Poselství: sci-fi a budoucnost nejsou jen lety do vesmíru, ale přístup lidí k základním hodnotám života.

Součástí přehlídky byly též doprovodné akce. Kromě ukázky emotivního divadelního představení dětského souboru Rozmarýn, recitace žáků, prohlídky Muzea barokních soch či prohlídky Městské knihovny Chrudim proběhly v knihovně dva odborné semináře – **Rozvíjíme čtenářskou gramotnost - Léto v jednom dni** pod vedením PhDr. Vladimíry Neuzilové a **Zážitkové čtení – Čert a Káča** pod vedením Mgr. Gabriely Futové.

Práce s textem – pohádkou Čert a Káča. Zaměřeno na čtení s porozuměním. V úvodu knihovnick nahlas přečte dětem text. Potom se s textem dále pracuje.

- **Hra na opici Lulu** (Děti utvoří dvojice, jeden představuje opici, druhý ošetřovatele. Opice nemluví, umí se vyjadřovat pouze pantomimicky. Ošetřovatel položí opici otázku k textu, opice odpoví, ostatní jí ale musí rozumět. Tímto způsobem lze převyprávět celou pohádku. V roli ošetřovatele může být také po celou dobu sám knihovník.)

- **Veselá cesta za Inuitmi** (Knihovník v roli cestovatele vybírá členy své výpravy podle toho, co si vyberou s sebou na cestu. Děti postupně říkají: „Jdu za Inuitmi a na cestu si беру...“ Všechny jmenované předměty se ale musí vztahovat k textu dané pohádky. Podle toho knihovník odpovídá: „Beru/neberu tě“.)
- **Předdramatizované povídání** (Knihovník použije zjednodušenou a zkrácenou verzi pohádky. Čte nahlas text, vynechaná místa děti vyplňují dramatickou přímou řečí za jednotlivé postavy. Je možné držet se textu, nebo si vymýšlet.
- **Využití v tvůrčím psaní** (Každé dítě se ztotožní s některou z postav. Může si vybrat nejen hlavní, ale i bezejmennou - mládence či dívku z davu, řadového čerta apod. Potom pohádku převypráví z úhlu jejího pohledu.)
- **Zblázněná (čertova) poradna** (Děti se rozdělí na dvě skupiny, dostanou tužky a papíry. Každý z první skupiny napíše nějakou otázku, která začíná slovem PROČ. Každý z druhé skupiny napíše libovolnou odpověď, která začíná slovem PROTOŽE. Potom se lístky seberou, střídavě se čtou nahlas otázky a k nim vylosované odpovědi. Vznikají tak legrační kombinace. Lze aplikovat na text – jedna skupina dětí čertem, druhá Káčou. Lze postavit: „Mám problém, co mám dělat?“ – „Udělej to a to.“)
- **Převyprávění pohádky tak, aby každá věta začínala např. písmenem P** (Každý jednu větu. Např. „Pusť se, Káčo!“)
- **Hra na příkázané slovo** (Z textu vybereme několik slov a přiřadíme k nim nějaký zvuk. Např. Káča = výkřik „Čert aby tě vzal!“, čert = dupání nohama, tancovačka = zavýsknutí, ovčák = písknutí na prsty, peklo = brmbrm, rybník = žbluňk apod. Knihovník potom nahlas čte text, vybraná slova děti sborově nahrazují domluveným zvukem.)
- **Hra na zakázané slovo** (Z textu vybereme několik slov a zakážeme je. Knihovník nechá kolovat zkrácenou verzi textu, děti čtou postupně po kouscích nahlas, a když narazí na zakázané slovo, musí ho opsat. Např. čert = rohatec, pekelník, Káča = zlolajná ženština, hubatice.)
- **Slibotechna** (Hra podobná Poradně. Děti se rozdělí na dvě skupiny, dostanou tužky a papíry. První skupina píše: „Když uděláš/řekneš to a to...“, druhá skupina: „já udělám/ti dám to a to“. Potom se lístky seberou a čtou střídavě nahlas. Lze z pozice čerta a Káči, nebo volně.)
- **Hra na nálady** (Knihovník nechá kolovat zkrácenou verzi textu, děti čtou postupně po kouscích nahlas, každý si ale musí vymyslet jiný, něčím charakteristický způsob projevu, nebo náladu. Např. čtení s koktáním, smíchem, pláčem, zíváním, vzdycháním, křikem, mumláním, s nadšením, spěchem, slabikováním, šeptáním, s obracením očí v sloup aj. Mohou se při tom držet za nos, zpívat text, pokládat důraz na poslední slabiku, číst jako pubertáči apod.)

Více o přehlídce na:

<http://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20120224>

<http://www.knihovna-cr.cz/fotogalerie/okna-o-knihovnickych-aktivitach>

Za neúplnost, případnou nepřesnost a použití fotografií Městské knihovny Chrudim se omlouvá Helena Šlesingerová!